

Պրակտիկայի լուս. յերկրների, միացե՛ք

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԵԼԻ
ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ

ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդունված հարվածային կուլտուրասականների Համա-
միութենական յերկրորդ համագումարի կողմից յեկ
հաստատված ԽՍՀՄ-ը ժողովրդական կոմիսարների
Խ.Բ.Իրդի ու Համ. Կ(Բ)Կ կենտրոնական կոմիտեյը
կողմից 1935 թվի փետրվարի 17-ին

338.1

Գ-68

Գ Ե Տ Հ Ր Ա Տ

1938

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

17 FEB 2010

38-Ա
ՍՁ 2896

Պրն. Ետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք

338-1

9-68

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԵԼԻ

ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ընդունված հարվածաշին կոլտնտեսականների Համա-
միութեանական յերկրորդ համագումարի կողմից յեվ
հաստատված ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների
Խորհրդի ու Համ. Կ (բ)Կ Կենտրոնական Կոմիտեյի
կողմից 1935 թվի փետրվարի 17-ին

II հրատարակութլան

29762

20.03.2013

ՀԱՐՎԱԾԱՅԻՆ ԿՈՒՏՆՏԵՍԱԿԱՆՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՄԻՌԹԵՆԱԴԱՆ ՅԵՐԿՐՈՐԳ ՀԱՄԱ-
ԳՈՒՄԱՐԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

I

1. Հավանություն տալ համապատասխան ճանճնափողովի ներկայացրած «Գյուղատնտեսական արտելի որինակելի կանոնադրությանը»:

2. Մնհրածեղա համարել, վոր միութենական ու ավտոնոմ հանրապետությանների ժողկոմխորհները, ինչպես և ազգային մարզերի գործկոմները անհապաղ մայրենի լեզվով թարգմանեն «Գյուղատնտեսական արտելի որինակելի կանոնադրությանը» և արածեն կոլտնտեսականների մեջ:

3. Առաջարկել բոլոր գյուղատնտեսական արտելներին, յերեք ամսվա ընթացքում, «Գյուղատնտեսական արտելի որինակելի կանոնադրությանը» հիման վրա՝

ա) մշակել իրենց արտելի կանոնադրությանը:

373-82

բ) քննարկել ու հաստատել այն արտե-
լի անդամները ընդհանուր ժողովում, ան-
զամների առնվազն ²/₃-ի ներկայութեամբ:

զ) արտելի կանոնադրութունը գրանց-
ման յենթարկել խորհուրդների շրջանային
գործադիր կոմիտեյում:

II

Խնդրել կուսակցութեան կենտրոնական
կոմիտեյին և ԽՍՀՄ ժողովրդական կոմի-
տեյների Խորհրդին՝ 1937 թվին Մոսկվա-
յում կազմակերպել Համամիութենական
սյուլատնտեսական ցուցահանդես այն
հաշվով, զոր հետագայում այդ ցուցահան-
գեսի տերիտորիան, շենքերն ու կահավո-
րութունն ողտադործվեն կոլտնտեսու-
թյունների Համամիութենական Տուն կա-
սուցելու համար:

ԴՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԵԼԻ ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Քննարկված հարվածային կոյսնեսակաճների Համա-
միութենական յերկուրդ համագումարի կոմիտեյ յեկ
հաստատված ԽՍՀՄ-ի ժողովրդական կոմիտեյների
Խորհրդի ու Համ. կ (բ) կ կենտրոնական կոմիտեյի
կողմից 1935 թվի փետրվարի 17-ին

I

ՆՊԱՏԱԿՆԵՐՆ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. . . . . շրջանի . . .
. . . . . գյուղի (ստանիցայի, խու-
տորի, զչլաղի, աուլի) աշխատավոր գյու-
ղացիները կամավոր կերպով միանում,
կազմում են գյուղատնտեսական արտել,
Վորպեսզի արտադրութեան ընդհանուր մի-

Ջոցներով և կաղմակերպված ընդհանուր աշխատանքով կառուցեն կոլեկտիվ, այսինքն՝ հանրային տնտեսութուն, ապահովեն լիակատար հաղթանակ կուլտիլի դեմ, բոլոր շահագործողներին ու աշխատավորութեան թշնամիներին դեմ, ապահովեն լիակատար հաղթանակ կարիքի ու խաւարի դեմ, մանք անհատական տնտեսութեան հետամնացութեան դեմ, ստեղծեն աշխատանքի բարձր արտադրողականութեան և այդպիսով ապահովեն կոլտնտեսականների լավագոյն կյանքը:

Կոլտնտեսային ուղին, սոցիալիզմի ուղին, միակ ճիշտ ուղին է աշխատավոր դյուղացիների համար: Արտելի անդամները պարտավորվում են ամբացել իրենց արտելը, աշխատել ազնվորեն, բաժանել կոլտնտեսային յեկամուտն ըստ աշխատանքի, պահպանել հանրային սեփականութեանը, պահպանել կոլտնտեսային ունեցվածքը, պահպանել տրակտորներն ու մեքենաներն:

Քը, կաղմակերպել ճիւղ լավ խնամքը, կատարել իրենց բանվորաշուղացիական պետութեան առաջադրանքները և այդպիսով զարձնել իրենց կոլտնտեսութեանը բոլշեվիկյան և բոլոր կոլտնտեսականներին՝ ունեւոր:

II

ՀՈՂԻ ՄԱՍԻՆ

2. Վաշնչացվում են բոլոր միջնակները, վարոնք առաջ բաժանում եյին արտելի անգամների հողարածիները, և բոլոր դաշտային հողարածիները վեր են ամվում միասնական հողային մասսիվի, վորը կուլեկտիվ կերպով ողտադործում է արտելը:

Արտելի զբաղեցրած հողը (ինչպես և ամեն մի հող իՍՂՄ-ում) համաժողովրդական պետական սեփականութեան է: Այդ հողը բանվորա-շուղացիական պետութեան արենքներով ամբացվում է արտելին՝ անժամկետ ողտադործման համար, այսինքն՝

ընդմիջտ և յենթակա չն վոչ առ ու ծախի,
վոչ ել արտելի կողմից վարձու արվե-
լու:

Սորհուրդների շրջանային դործադիր
կոմիտեն յուրաքանչյուր արտելի տալիս է
պետական մի այն՝ հողն անժամկետ ող-
տադործելու համար: Այդ ակտում վորոչ-
վում են արտելի ողտադործած հողի չափն
ու ճիշտ սահմանները, ընդվորում այդ հո-
ղերի կրճատում չի թույլատրվում, այլ
թույլատրվում է միայն ավելացնել դրանք՝
կամ պետական Քոնդի ազատ հողերի հաշ-
վին կամ թե մենատնտեսների դրադեցրած
ավելորդ հողերի հաշվին, այն պայմանով,
վոր արտելի հողաչերտերի մեջ վոչ մի այլ
հողաչերտ չմտնի:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի անուս-
տության անձնական ողտադործման համար
հանրայնացված հողերից հատկացվում է
փոքր հողակտոր, վորպես անամերձ հողա-
մաս (բանջարանոց, պարտեզ):

Կոլտնտեսականի անտեսության կողմից

անձնապես ողտադործելի անամերձ հողա-
մասի չափը (չհաշված բնակելի շենքերի
բռնած հողը), կարող է լինել մի քառորդ
հեկտարից մինչև կես հեկտար, իսկ առան-
ձին շրջաններում նաև մինչև մեկ հեկտար,
նայած մարզային ու շրջանային պայման-
ներին, վորոնք սահմանում են միութենական
հանրապետությունների հողօրդկոմատնե-
րը՝ ԽՍՀՄ Հողօրդկոմատի ցուցումների
հիման վրա:

3. Արտելի միասնական հողային մաս-
սիվը վոչ մի դեպքում չպետք է պակասի:
Արդելվում է արտելից դուրս յեկած ան-
դամներին հող հատկացնել ի հաշիվ ար-
տելի հողային տարածության: Արտելից
դուրս յեկողները կարող են հող ստանալ
միմիայն պետական հողային Փոնդի ազատ
հողերից:

Արտելի հողերը բաժանվում են դաշտե-
րի՝ հաստատված ցանքաշրջանառության
համաձայն: Յանքաշրջանառության դաշ-
տերում դաշտավարական յուրաքանչյուր

բրիչադին մշտական հողամաս եւ ամրացվում ցանքաշրջանառութեան ամբողջ ժամանակաշրջանի համար:

Անասնապահական խոշոր Ֆերմաներ ունեցող կոլտնտեսութեաններում անհրաժեշտութեան դեպքում բախականաչափ հող լինելիս կարելի յե առանձնացնել վորոշ հողամասեր, վորոնք ամրացվում են Ֆերմային և ողտազործվում են Ֆերմայի անասունների համար կերարույսեր ցանելու նպատակով:

III

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

4. Հանրայնացվում են՝ բոլոր բանող անասունները, դյուղատնտեսական ինվենտարը (գութանը, շարքացանը, փոցխը, կալիչը, հնձիչը), սերմացվի պաշարները, կերի միջոցները՝ հանրայնացված անասունները պահպանելու համար անհրաժեշտ քանակութեամբ, արտելային տնտե-

սութեանը վարելու համար անհրաժեշտ տնտեսական շենքերը և դյուղատնտեսութեան միջերջները վերամշակող բոլոր ձեռնարկութեանները:

Չեն հանրայնացվում և մնում են կոլտնտեսականի տնտեսութեան անձնական ողտազործման համար՝ բնակելի շենքերը, նրա անձնական անասուններն ու թռչունները և կոլտնտեսականի տնտեսութեան անձնական ողտազործման անասունները պահպանութեան համար անհրաժեշտ տնտեսական շենքերը:

Գյուղատնտեսական ինվենտարը հանրայնացնելիս, արտելի անդամներին մնում և անձնապես ողտազործելու համար դյուղատնտեսական այն մանր ինվենտարը, վորն անհրաժեշտ ե տնամերձ հողամասում կատարվելիք աշխատանքի համար:

Արտելի վարչութեան անհրաժեշտ դեպքում հանրայնացված բանող անասունները պահպանելու համար անհրաժեշտ ե մի քանի ձի՝ արտելի

բրիչադին մշտական հողամաս եւ ամրաց-
վում ցանքաչըջանառութեան ամբողջ ժա-
մանակաչըջանի համար:

Անասնապահական խոշոր ֆերմաներ ու-
նեցող կոլտնտեսութեաններում անհրաժեշ-
տութեան դեպքում բավականաչափ հող
լինելիս կարելի յե առանձնացնել վորոշ
հողամասեր, վորոնք ամրացվում են ֆեր-
մային եւ ողտադործվում են ֆերմայի ա-
նասունների համար կերարույտեր ցանելու
նպատակով:

III

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

4. Հանրայնացվում են՝ բոլոր բանող
անասունները, գյուղատնտեսական ինվեն-
տարը (գութանը, շարքացանը, փոցխը,
կալսիչը, հնձիչը), սերմացվի պաշարնե-
րը, կերի միջոցները՝ հանրայնացված ա-
նասունները պահպանելու համար անհրա-
ժեշտ քանակութեամբ, արտելային տնտե-

սութեանը վարելու համար անհրաժեշտ
տնտեսական շենքերը եւ գյուղատնտեսու-
թեան միջերջները վերամշակող բոլոր ձեռ-
նարկութեանները:

Չեն հանրայնացվում եւ մնում են կոլ-
տնտեսականի տնտեսութեան անձնական ող-
տադործման համար՝ բնակելի շենքերը,
նրա անձնական անասուններն ու թուչունե-
րը եւ կոլտնտեսականի տնտեսութեան անձ-
նական ողտադործման անասունների պահ-
պանութեան համար անհրաժեշտ տնտես-
ական շենքերը:

Գյուղատնտեսական ինվենտարը հանրայ-
նացնելիս, արտելի անդամներին մնում եւ
անձնապես ողտադործելու համար գյու-
ղատնտեսական աչն մանր ինվենտարը, վո-
րն անհրաժեշտ եւ տնամերձ հողամասում
կատարվելիք աչխատանքի համար:

Արտելի վարչութեան անհրաժեշտ դեպ-
քում հանրայնացված բանող անասուններից
առանձնացնում եւ մի քանի ձի՝ արտելի

անդամների անձնական կարիքները վճարով սպասարկելու համար:

Արտելը կազմակերպում է խառն անասնապահական ապրանքային Ֆերմա, կամ մեծ քանակությամբ անասուններ լինելու դեպքում՝ մի քանի մասնազխտացված անասնապահական ապրանքային Ֆերմաներ:

5. Հացահատիկային, բամբակացան, ճակնդեղացան, վուչացան, կանեփացան, կարտոֆիլացան – բանջարաբուծական, թեյաբուծական ու ծխախոտագործական շրջաններում յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի անտեսութունը կարող է անձնական ոգտագործման համար ունենալ մի կով, մինչև յերկու գլուխ յեղջյուրավոր անասունի մատուցալ, մի մայր խոզ իր ձագերով, կամ յեթե կոլտնտեսության վարչությունն անհրաժեշտ դոնի՝ յերկու մայր խոզ իրենց ձագերով, մինչև տաս վոչխար ու այծ միասին, անսահմանափակ քանակությամբ թռչուն ու ձագար և մինչև 20 փեթակ:

Չարգացած անասնապահություն ունեցող

հողագործական շրջաններում յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի անտեսութունը կարող է անձնական ոգտագործման համար ունենալ 2-3 կով և բացի դրանից մատուցաներ, 2-ից մինչև 3 մայր խոզ իրենց ձագերով, 20—25 վոչխար ու այծ միասին, անսահմանափակ քանակությամբ թռչուն ու ձագար և մինչև 20 փեթակ: Այդ շրջանների թվին են պատկանում որինակ Ղազարստանի քոչվորային շրջաններին վոչ սահմանակից հողագործական շրջանները, Բելլոուսիայի անտառային շրջանները, Ուկրաինայի՝ Չերնիգովի ու Կիևի մարզերի անտառային շրջանները, Արևմտյան Սիբիրի յերկրի Բարբրինի տափաստանի շրջանները և Մերձ-Ալթայան շրջանները, Թոսի մարզի շրջանների Իշլոփի ու Տոբոլսկի խմբերը, Բաչկիրիայի լեռնային մասը, Արևելեյան Սիբիրի արևելեյան մասը, Հեռավոր Արևելյան յերկրի հողագործական շրջանները, Հյուսիսային յերկրի շրջանների Վոլոգդայի և Խոլմոգորյան խմբերը:

Վոչ քոչվոր ու կիսաքոչվոր անասնապահ-
հուսթյան շրջաններում, վորտեղ հողագոր-
ծությունը փոքր նշանակություն ունի,
իսկ անասնապահությունը վճռական դեր է
խաղում տնտեսության մեջ, յուրաքանչյուր
կոլտնտեսականի տնտեսություն կարող է
անձնական ոգտագործման համար ունենալ
4-ից մինչև 5 կով և բացի դրանից մատ-
ղաչներ, 30-ից մինչև 40 վոչխար ու այծ
միասին, 2-3 մայր խոզ իրենց ճագերով,
անսահմանափակ քանակությամբ թռչուն,
ճագար, մինչև 20 փեթակ, ինչպես և մի
ձի, կամ կումրս տվող մի զամբիկ, կամ
յերկու ուղտ, կամ յերկու եշ, կամ յերկու
ջորի: Այդ շրջանների թվին են պատկանում
որինակ՝ Ղազախստանի քոչվոր շրջաններին
սահմանակից Ղազախստանի անասնապահ-
կան շրջանները, Թուրքմենիայի, Տաջիկըս-
տանի, Կարակալպակիայի և Կիրգիզիայի ան-
ասնապահական շրջանները, Ոյորթյան, Խա-
կասյան, Բուրիաթ-Մոնղոլիայի արեւ-
մրտյան մասը, Կալմիկներին ինքնավար

մարզը, Հյուսիսային Կովկասի— Դաղըս-
տանի ինքնավար ԽՍՀ-ի, Չեչենո-Ինգու-
շիայի, Կարարդինո-Բալկարիայի, Կարա-
չայի և Ոսեթյան ինքնավար մարզերի
լեռնային շրջանները, ինչպես և Ադրբեյ-
նի, Հայաստանի ու Վրաստանի լեռնային
շրջանները:

Քոչվոր անասնապահության շրջաննե-
րում, վորտեղ հողագտագործությունը հա-
մարյա վոչ մի նշանակություն չունի, իսկ
անասնապահությունը հանդիսանում է տնտե-
սության համապարփակ ձևը, յուրաքան-
չյուր կոլտնտեսականի տնտեսություն կա-
րող է անձնական ոգտագործման համար ու-
նենալ 8-10 կով և բացի դրանից մատղաչ-
ներ, 100—150 վոչխար և այծ միասին,
անսահմանափակ քանակությամբ թռչուն,
մինչև 10 ձի, 5—8 ուղտ: Այդ շրջանների
թվին են պատկանում, որինակ՝ Ղազախըս-
տանի քոչվորական շրջանները, Նագայա-

ի շրջանը, Բուրիաթ-Մոնղոլիայի քոչվորական շրջանները:

IV

ԱՐՏԵԼԻ ՅԵՎ ՆՐԱ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

6. Արտելը պարտավորվում է իր կոլեկտիվ տնտեսութունը վարել պլանով, ճշտիվ կատարելով բանվորա-գյուղացիական կառավարութայն որդանների սահմանած դյուղատնտեսական արտադրութայն պլանները և արտելի պարտավորութունները պետութայն հանդեպ:

Արտելն ընդունում է ճշտորեն կատարելու համար ցանքի, ցելի, շարամեջ մշակման, բերքահավաքի, կալսելու և աշնանավարի պլանները, վորոնք կազմվում են կոլտնտեսութունների դրությունն ու առանձնահատկութունները հաշվի առնելով,

— ինչպես և անասնապահութայն զարգացման պետական պլանը:

Արտելի վարչությունը և բոլոր անդամները պարտավորվում են—

ա) բարձրացնել կոլտնտեսային դաշտերի բերքատվությունը, մտցնելով և պահպանելով կանոնավոր ցանքաշրջանառություն, խորը հերկ, վոչնչացնելով մոլախոտերը, ընդարձակելով ու լավ մշակելով ցելերն ու աշնանավարը, ժամանակին ու խնամքով կատարելով տեխնիկական բույսերի շարամեջ մշակումը, ժամանակին բուկ տալով բամբակը, պարարտացնելով հողը՝ թե անասնապահական ապրանքային ֆերմաների և թե կոլտնտեսականի տնտեսութայն դոմադրով, հանքային պարարտանյութերով, պայքար մղելով դյուղատնտեսական վնասատուների դեմ, ժամանակին ու խնամքով հավաքելով բերքն առանց կորուստի, պահպանելով ու մաքրելով վոտոդիչ կառուցումները, պահպանելով անտանները, անկելով դաշտերը պահպանող ան-

373-82

տառաչերտեր, խստիվ պահպանելով տեղահան հողային ուղղանների սահմանած ազդու-տեխնիկական կանոնները.

բ) ցանքի համար ընտրել լավագույն սերմեր, մաքրել դրանք ամեն տեսակի աղբից, պահպանել հաիշտակումից ու փչացումից, պահել դրանք մաքուր ողափոխվող շենքերում, ընդարձակել տեսակավոր սերմացվի ցանքերը.

գ) ընդարձակել ցանքերի տարածութունը՝ ոգտագործելով արտելի տնորինության տակ գտնված ամբողջ հողը, բարելավելով և մշակելով բարձիթող արված հողերը, հերկելով խոպան հողերը և կիրառելով ներկուրտնտեսային հողաչինարարութունը.

դ) հանրային հիմունքներով լրիվ ոգտագործել արտելին պատկանող ամբողջ քաչող ուժը, ամբողջ ինվենտարը, դյուղատնտեսական գործիքները, սերմացուն և արտադրության մյուս միջոցները, ինչպես և այն բոլոր տրակտորները, շարժիչները,

կալսիչները, կոմբայնները և մյուս մեքենաները, վոր բանվորա-գյուղացիական պետութունը մեքենատրակտորային կայանների միջոցով՝ վորպես ոգնութուն տալիս է կուրտնտեսութուններին, կաղմակերպել հանրայնացված կենդանի ու մեռյալ ինվենտարի ճիշտ խնամքը, աշխատելով, վոր կուլեկտիվ տնտեսության մեջ անասուններն ու ինվենտարը լավ դրության մեջ լինեն.

ե) կաղմակերպել անասնապահական Ֆերմաներ, իսկ վորտեղ հնարավոր է՝ նաև ձիարուծական Ֆերմաներ, ալեկացնել անասունների թիվը և բարելավել անասունների ցեղն ու մթերատվութունը Ֆերմաներում, արտելային արտադրության մեջ ազնվորեն աչխատող անդամներին ոգնութուն ցույց տալ՝ կով և մանր անասուն ձեռք բերելու գործում, ցեղակսն բարելավված արտադրողներով սպասարկել վոչ միայն Ֆերմաների անասուններին, այլև արտելի անդամների կողմից անձնապես ոգտագործվող անասուններին, պահպանել սահմանված

զրոտելննիկական և անասնաբուժական կանոնները .

դ) ընդարձակել կերարույսերի արտադրութիւնը, բարելավել մարդագետիններն ու արտաւճայրերը, ոգնութիւնն ցույց տալ հանրային արտադրութեան մեջ բարեխղճութեն անշխատող արտելի անդամներին, ապահովելով նրանց համար, վորտեղ այդ հնարավոր է՝ կոլտնտեսային արտաւճայրերից սօգտելը, ինչպէս և ըստ հնարավորութեան կեր տալով՝ նրանց անձնական ոգտագործման անասունների համար ի հաշիւ աշխօրերի .

ե) զարգացնել գյուղատնտեսական արտադրութեան մյուս բոլոր ճյուղերը՝ համաձայն տեղի բնական պայմանների և տնայնագործական զբաղմունքները՝ համաձայն չրջանի պայմանների, պահպանել ու մաքրել գոյութիւնն ունեցող լճակները, կառուցել նորերը և զարգացնել նրանց մեջ ձրկնասնտեսութիւնն .

ը) կաղմակերպել տնտեսական ու հանրա-

յին շենքերի շինարարութիւնը հանրային հիմունքներով .

թ) բարձրացնել արտելի անդամների աշխատանքային վորակավորումը, ոժանդակել կոլտնտեսականներին՝ նրանցից բրիգադներ, տրակտորավարներ, կոմբայնավարներ, շոֆերներ, անասնաբուժակներ ու ստնիտարներ, ձիապաններ, խոզապաններ, անասնապահներ, հովիվներ, նախրապաններ, խրճիթ-լաբորատորիաների աշխատողներ պատրաստելու գործում .

ժ) բարձրացնել արտելի անդամների կոլտնտեսական մակարդակը, արմատացնել թերթը, պրըքը, ուղիտն, կինոն, ստեղծել սկումբներ, դրողարաններ և ընթերցարաններ, սեննալ բաղնիքներ, վարսավիթանոցներ, սարքավորել լուսավոր ու մաքուր կայաններ դաշտում, կարգել բերել գյուղի փողոցները, փողոցներում տնկել դանազան, աւանձնապէս պտղատու ծառեր, աջակցել

կոլտնտեսականներին՝ բարելավելու և զար-
դարելու իրենց բնակարանները.

Ժա) ներդրավել կանանց կոլտնտեսային
արտադրութեան և արտելի հասարակական
կյանքի մեջ, ընդունակ և փորձված կոլ-
տնտեսուհիներին առաջ քաշելով ղեկավար
աշխատանքի, ըստ հնարավորութեան թե-
թեևացնելով նրանց տնային աշխատանքը՝
մսուրներ, մանկական հրապարակներ և
այլն ստեղծելու միջոցով:

V

ԱՆԴԱՄՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

7. Արտելի անդամի ընդունելութունը
կատարում է ընդհանուր ժողովը, վորը
հաստատում է վարչութեան կողմից մտցը-
ված նոր անդամների ցուցակները:

Արտելի անդամ կարող են դառնալ բոլոր
աշխատավորները՝ 16 տարեկանից սկսած,

ինչպես կանայք, այնպես էլ տղամար-
դիկ:

Արտելի մեջ չեն ընդունվում կուլակները
և ընտրական իրավունքներից զրկված բո-
լոր անձինք:

Մանրություն. — Այս կանոնից
թուլատրվում է բացառութուն անել՝

ա) ձայնագուրկների այն գավակնե-
րի վերաբերմամբ, վորոնք մի շարք
տարիների ընթացքում զրազված են
հանրոգուս աշխատանքով և աշխա-
տում են բարեխղճորեն.

բ) նախկին այն կուլակների ու նը-
բանց ընտանիքի անդամների վերաբեր-
մամբ, վորոնք արտաքսված լինելով
հակախորհրդային և հակակոլտնտեսա-
յին յեղույթների համար, իրենց նոր
բնակավայրերում յերեք տարվա ըն-
թացքում իրենց ազնիվ աշխատանքով
և Խորհրդային իշխանութեան ձեռնար-

կումներին ոժանդակելով ցույց են ալել, վոր իրենք ուղղվել են:

Այն մենատնտես զյուղացիները, վորոնք արտել մտնելուց առաջ յերկու տարվա ընթացքում վաճառել են իրենց ձիերը և սերմացու չունեն, արտել են ընդունվում այն պայմանով, վոր պարտավորվեն իրենց յեկամուտներէջ մինչև վեց տարի ժամանակամիջոցում մաս-մաս մուծել ձիու արժեքը և սերմացուն՝ բնամթերքով:

8. Անգամների վտարումն արտելից կարող է կատարվել միմիայն արտելի անդամների ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ, վորին ներկա յե արտելի անգամների ընդհանուր թվի ամնավոյն յերկու յերբորդ մասը: Արտելի անգամների ընդհանուր ժողովի արձանագրության մեջ անպայման մատնանջվում է ժողովին ներկա գտնվող կորտնեսականների թիվը և վտարելու համար քվե ավոյնների թիվը:

Այն դեպքում, յերբ արտելի անգամը խորհուրդների շրջանային գործադիր կո-

միտեյին բողոքում է իր վտարման դեմ, հարցը վերջնականապես լուծում է խորհուրդների շրջանային գործադիր կոմիտեյի նախագահությունը՝ արտելի վարչության նախագահի և բողոքատվի ներկայութեամբ:

VI

ԱՐՏԵԼԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

9. Արտել մտնողները պետք է մուծեն մուտքի վճար դրամով 20—40 ուլբլի յուրաքանչյուր տնտեսության համար, նայած նրանց տնտեսության կարողութեանը: Մուտքի վճարները մտցվում են արտելի անբաժանելի ֆոնդի մեջ:

10. Արտելի անգամների հանրայնացված դուլքի արժեքի (բանող անասուններ, ինվենտար, տնտեսական շենքեր և այլն), մի քառորդից մինչև կեսը հատկացվում է

արտելի անբաժանելի Ֆոնդին, ըստ վորում անբաժանելի կապիտալին տրվող հատկացման ավելի բարձր տոկոս է կիրառվում ավելի ուժեղ տնտեսութուններին նկատմամբ: Գույքի մնացած մասը մտցվում է արտելի անդամի փայալճարի մեջ:

Վարչութունն արտելի կազմից դուրս յեկող անդամներին հաշիվները մաքրում է նրանց փայալճարը վերադարձնում է դրամով, ընդվորում արտելից դուրս յեկողին կարող է հողաբաժին տրվել միմիայն արտելի հողային տարածության սահմաններից դուրս: Հաշվետեսը, վորպես կանոն, կատարվում է տնտեսական տարին վերջանալուց հետո:

11. Սրտելն իր ստացած բերքից և անասնապահության մթերքներից՝

ա) կատարում է պետության հանդեպ մթերք հանձնելու և սերմավարկերը վերադարձնելու իր ունեցած պարտավորութունները, մեքենատրակտորային կայանին բնամթերքով վճարում է մեքենատրակտո-

րային կայանի կատարած աշխատանքի համար որենքի ուժ ունեցող կնքված պայմանագրի համաձայն, կատարում է կոնտրակտացիայի պայմանագրերը:

բ) սերմացու յե առանձնացնում ցանքի համար և կեր՝ անասուններին կերակրելու համար ամբողջ տարվա պահանջի չափով, ինչպես և անբերրիութունից ու կերի պահատութունից ապահովելու համար ստեղծում է անձեռնմխելի, տարեցտարի վերականգնվող սերմի ու կերի Ֆոնդ՝ տարեկան պահանջի 10—15%—ի չափով:

գ) ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ հատուկ Ֆոնդ է ստեղծում հաշմանդամներին, ծերերին, ժամանակավորապես իրենց աշխատունակութունը կորցրածներին, կարմիր բանակայինների կարիքավոր ընտանիքներին, մանկամսերներին ոգնելու և վորբերի պահպանման համար: այս բոլորը պիտի կազմի ընդհանուր արտադրանքի յերկու տոկոսից վոչ ավելին:

դ) արտելի անդամների ընդհանուր ժո-

դովի վորոշած չափով հատկացնում ե մը-
թերքների մի մասը՝ պետութայնը կամ
շուկայում վաճառելու համար .

ե) արտելի բերքի և նրա անասնապահու-
թյան մթերքների մնացած ամբողջ մասսան
արտելը բաշխում ե իր անդամների մեջ՝
լստ աշխոթերի :

12. Արտելն իր ստացած դրամական յե-
կամուտներից՝

ա) պետութայնը տալիս ե որենքով սահ-
մանված հարկերը և ապահովագրական
վճարումներ ե կատարում .

բ) անհրաժեշտ ծախսեր ե անում ար-
տադրական ընթացիկ կարիքների համար,
այն ե՝ գյուղատնտեսական գործիքների
ընթացիկ նորոգումը, անասունների բու-
ժումը, պայքար վնասատուների դեմ և
այլն .

գ) հողում ե արտելի վարչատնտեսական
ծախսերը, այդ նպատակով հատկացնելով
փողային յեկամուտների յերկու տոկոսից
վոչ ավելին .

դ) միջոցներ ե հատկացնում կուլտուրա-
կան կարիքներին, այն ե՝ բրիգադիւրներ և
այլ կադերեր պատրաստելու, մասուրներ կադ-
մակերպելու, ուղիւ դնելու և այլն .

ե) լրացնում ե արտելի անբաժանելի
Փոնդը՝ գյուղատնտեսական գործիքներ և
անասուններ գնելու, շինանյութերի արժե-
քը վճարելու և դրսից շինարարութայնը
ներգրավվող բանվորների հետ հաշիվ տես-
նելու համար, գյուղատնտեսական բանկին
յերկարատե վարկերի հերթական վճար-
ները մուծելու համար, ընդ վորում հողուտ
անբաժանելի Փոնդի հատկացումներ ու լը-
րացումներ են կատարվում արտելի դրամա-
կան յեկամուտների 10 տոկոսից մինչև վոչ
ավելի քան 20 տոկոսի չափով .

զ) արտելի դրամական յեկամուտների մը-
նացած ամբողջ գումարն արտելը բաշխում
ե իր անդամների միջև, լստ աշխոթերի :

Ստացված բոլոր մուտքերն անպայման
գլխացվում են արտելի մուտքի մատյան-
ներում՝ վոչ ուչ քան ստացվելու որը :

Արտելի վարչութիւնը կազմում է թե՛ յեկամուտների մուտքի և թե՛ ծախսի միջոցներէ՝ տարեկան նախահաշիվ, վորն ուժի մեջ է մտնում միմիայն արտելի անդամների ընդհանուր ժողովի կողմից հաստատուելուց հետո:

Վարչութիւնը միջոցներ կարող է ծախսել միմիայն այն հոդվածների համաձայն, վորոնք նախատեսնված են նախահաշիվով: Վարչութիւնը չի թույլատրուի միջոցներն ինքնակամ կերպով փոխադրել ծախսի նախահաշիվի մի հոդվածից մյուսը և միջոցները մի հոդվածից մյուսը փոխադրելու համար վարչութիւնը պարտավոր է ստանալ ընդհանուր ժողովի թույլտուութիւնը:

Արտելն իր ազատ դրամական միջոցները պահում է բանկում՝ իր ընթացիկ հաշիվում կամ խնայողական դրամարկղում: Միջոցներն ընթացիկ հաշիւից դուրս են դրվում միմիայն արտելի վարչութիւնի հրամանով,

վորը վավերական է արտելի նախագահի ու հաշիւագահի ստորագրութեամբ:

VII

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ,
ՎԱՐՉԱՏՐՈՒՄՆ ՈՒ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒ-
ԹՅՈՒՆԸ

13. Արտելի տնտեսութեան բոլոր աշխատանքները կատարվում են նրա անդամների անձնական աշխատանքով համաձայն ընդհանուր ժողովի ընդունած ներքին կարգի կանոնների: Գյուղատնտեսական աշխատանքների համար վարձով թույլատրուի է ուղտագործել միմիայն այն անձանց, վորոնք ունեն մասնագիտական դիտելիքներ և պատրաստութիւն (ազրոնոմներ, ինժեներներ, տեխնիկներ և այլն):

Թույլատրուի է ժամանակավոր բանվորներ վարձել միմիայն բացառիկ դեպքերում, յերբ չտապ աշխատանքները հնա-

յաւովոր չե կատարել պահանջված ժամկե-
տին արտելի անդամների առկա ուժերով՝
նրանց լիակատար ծանրաբեռնութեան դեպ-
քում, ինչպես և շինարարական աշխատանք-
ների համար :

14. Վարչութեանն արտելի անդամներից
ստեղծում և արտադրական բրիգադներ :

Դաշտավարական բրիգադներ են կազմը-
վում առնվազն լիակատար ցանքաշրջանա-
ռութեան ժամանակի համար :

Դաշտավարական բրիգադին հողամասեր
են հատկացվում ցանքաշրջանառութեան
դաշտերում ցանքաշրջանառութեան ժամա-
նակաշրջանի համար :

Դաշտավարական յուրաքանչյուր բրիգա-
դին կոլտնտեսութեան վարչութեանը հա-
տուկ արձանագրութեամբ ամրացնում և նը-
րան անհրաժեշտ ամբողջ ինվենտարը, բա-
նող անասունները և տնտեսական շենքե-
րը :

Անասնապահական բրիգադները կազմը-

վում են պոնավազն յերեք տարի ժամանա-
կով :

Արտելի վարչութեանը անասնապահական
բրիգադին ամրացնում և մթերատու անա-
սունները, սպասարկման համար անհրա-
ժեշտ ինվենտարը, քաչող ուժը և անասնա-
պահական շենքերը :

Արտելի անդամների մեջ աշխատանքը
բաշխում և անմիջականորեն բրիգադերը,
վորը պարտավոր և լավագույն ձևով ոգ-
տագործել իր բրիգադի յուրաքանչյուր
կոլտնտեսականի, թույլ չտալով վոչ մի
խնամիութուն և ընտանեկանութուն՝ աշ-
խատանքը բաշխելիս և խստիվ հաշի ստ-
նելով ամեն մեկի աշխատանքային վորա-
կավորումը, վորքն ու ֆիզիկական ուժը,
իսկ հղի կանանց և ծծմայրերի նկատմամբ
նրանց աշխատանքը թեթևացնելու անհրա-
ժեշտութեանը, ազատելով նրանց աշխա-
տանքից ծննդաբերութեանից մի ամիս ա-
ռաջ և ծննդաբերութեանից մի ամիս հետո,
պահպանելով այդ յերկու ամսվա համար

նրանց հասանելիքը՝ նրանց աշխոյրերի միջին վաստակի կեսի չափով:

15. Գյուղատնտեսական աշխատանքները կատարվում են դործավարձի հիման վրա:

Արտելի վարչությունը մշակում է և կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողովը հաստատում բոլոր գյուղատնտեսական աշխատանքների սլանը, արտադրանքի նորմաները և յուրաքանչյուր աշխատանքի զնահատումներն աշխոյրերով:

Յուրաքանչյուր աշխատանքի համար սահմանվում են բարեխղճորեն աշխատող կոլտնտեսականին մատչելի արտադրանքի նորմաներ, հաշվի առնելով բանող անասունների, մեքենաների ու հողի դրությունը: Յուրաքանչյուր աշխատանք, որինակ՝ մի հեկտարի վարը, մի հեկտարի ցանքը, մի հեկտար բամբակի բուկ տալը, մի տոնն հացահատիկի կալսումը, մի ցենտներ ճահնդեղի հանումը, մի հեկտար վուշի դղելը, մի հեկտար վուշի թրջոցը, մի լիտր

կաթ կթելը և այլն, զնահատվում է աշխոյրերով՝ նայած աշխատողից պահանջված վորակավորմանը, աշխատանքի բարդությանը, դժվարությանը և արտելի համար ունեցած կարևորությանը: Բրիգադիրն առնվազը չարաթը մեկ անգամ հաշվում է արտելի յուրաքանչյուր անգամի կատարած ամբողջ աշխատանքը և սահմանված զնահատումների համաձայն կոլտնտեսականի աշխատանքային դրքույկում գրանցում է նրա վաստակած աշխոյրերի քանակը:

Արտելի վարչությունն ամիսը մեկ անգամ կախում է արտելի անդամների ցուցակը, մատնանշելով նախորդ ամսում նրանց վաստակած աշխոյրերի քանակը:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի աշխատանքի տարեկան արդյունքը և յեկամուտը, բացի հաշվապահից, անպայման հաստատվում է բրիգադիրի և արտելի նախագահի կողմից: Արտելի յուրաքանչյուր անգամի վաստակած աշխոյրերի ցուցակը կախվում է ի դիտություն բոլորի՝ արտելի յե-

կամուտների բաշխումը հաստատող ընդհանուր ժողովից ամենաուշը յերկու շաբաթ առաջ:

Յեթե դաշտավարական բրիգադը լավ աշխատանքի շնորհիվ իրեն ամբացված հողամասից ստանում է միջին կոլտնտեսայինից բարձր բերք, կամ անասնապահական բրիգադը լավ աշխատանքի շնորհիվ ապահովում է կովերի ավելի բարձր կաթնատուլթյունը, անասունների ավելի գիրությունը և մատղաչների լիակատար պահպանումը, ապա արտելի վարչությունն այդպիսի բրիգադի բոլոր անդամների յեկամտի վրա հավելումներ է անում նրանց վաստակած աշխորերի ամբողջ թվի մինչև 10 տոկոսի չափով, բրիգադի աչքի ընկնող հարվածայիններին՝ մինչև 15 տոկոսի չափով, իսկ բրիգադի բնի և Փերմայի վարիչին՝ մինչև 20 տոկոսի չափով:

Յեթե դաշտավարական բրիգադը վատ աշխատանքի պատճառով իրեն ամբացված հողամասերից հավաքում է միջին կոլտնտե-

սայինից ցածր բերք կամ անասնապահական բրիգադն իր վատ աշխատանքի պատճառով տալիս է միջակից ցածր կաթնատուլթյուն, անասունների գիրություն և մատղաչ պահպանում, ապա արտելի վարչությունն այդպիսի բրիգադի բոլոր անդամների յեկամուտներից պահումներ է կատարում՝ նրանց վաստակած աշխորերի ամբողջ թվի մինչև 10 տոկոսի չափով:

Արտելի յեկամուտների բաշխումն անդամների միջև կատարվում է բացառապես արտելի յուրաքանչյուր անդամի վաստակած աշխորերի քանակի համաձայն:

16. Տարվա ընթացքում արտելի անդամին կարելի յե դրամական ավանս տալ վոչ ավելի, քան աշխատանքի համար նրան համող գումարի 50 տոկոսի չափով:

Վարչությունն արտելի անդամներին բնավճարով ավանս է տալիս հացահատիկը կախելու սկզբից՝ կոլտնտեսության ներքին կարիքներին հատկացված 10—15 տոկոս կալված հացահատիկից:

Տեխնիկական մշակույթների ցանքով ըզ-
բազվող արտելում արտելի անդամին դրա-
մական յեկամուտը վճարվում է առանց ըս-
պասելու, վոր վերջանա բամբակի, վուշի,
կանեփի, ճակնդեղի, թեյի, ծխախոտի
հանձնումը պետութայնը, այլ հանձնելուն
զուգընթաց, առնվազն շաբաթը մեկ ան-
դամ՝ հանձնված արտադրանքի համար ար-
տելի ստացած դրամի 60 տոկոսի չափով:

17. Արտելի բոլոր անդամները պարտա-
վորվում են խստիվ պահպանել իրենց կոլ-
տնտեսային սեփականությունը և կոլտնտե-
սային դաշտերում աշխատող պետական մե-
քենաները, աշխատել ազնվորեն, յենթարկ-
վել կանոնադրութայն պահանջներին և ընդ-
հանուր ժողովի ու վարչության վորոշում-
ներին, պահպանել ներքին կարգի կանոն-
ները, ճշտիվ կատարել վարչության ու բը-
րիգադերի կողմից նրանց հանձնարարված
աշխատանքը և հասարակական պարտակա-

նությունները, խստիվ պահպանել աշխա-
տանքի կարգապահությունը:

Հանրային դույքին՝ անտնտեսորեն ու
անարտացավ վերաբերվելու համար, առանց
հարգելի պատճառների աշխատանքի դուրս
չգալու, վատորակ աշխատանքի և աշխա-
տանքային կարգապահության ու կանոնա-
դրության այլ խախտումներ կատարելու
համար, վարչությունը մեղավորներին
տույժի յե յենթարկում ներքին կարգի կա-
նոնների համաձայն. որինակ՝ կրկին կա-
տարել տալ վատորակ կատարված աշխա-
տանքն առանց աշխորերը հաշվելու, նա-
խադրուչացում, հանդիմանություն անել,
պարսավանքի յենթարկել ընդհանուր ժո-
ղովում, բարձրացնել սև տախտակի, տու-
ղանել մինչև հինգ աշխորի չափով, փոխա-
դրել ցածր աշխատանքի, ժամանակավորա-
պես հեռացնել աշխատանքից:

Այն դեպքերում, յերբ դատախարակելու
և պատժելու համար արտելի ձեռք առած
բոլոր միջոցները չեն ներգործում, վար-

չությունն ընդհանուր ժողովում ղեկավարում և արտելի անուղղելի անդամներին արտելից վտարելու հարցը:

Վտարումը կատարվում է գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության 8-րդ կետում սահմանված կարգով:

18. Հանրային կոլտնտեսային և պետական սեփականության ամեն մի հախչատակում, դեպի արտելի գույքն ու անասունները և մեքենատրակտորային կայանների մեքենաները ցույց տրվող ամեն մի վնասարարական վերաբերմունք արտելը դիտում է վորպես դավաճանություն՝ կոլտնտեսության ընդհանուր գործին և ուղնություն՝ ժողովրդի թշնամիներին:

Կոլտնտեսային կարգերի հիմունքներն աչդպես հանցավոր կերպով խախտելու համար մեղավոր անձինք արտելի կողմից դատի յեն տրվում՝ բանալորագյուղացիական պետության որենքների ամբողջ խստությամբ նրանց պատժելու համար:

ԱՐՏԵԼԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ

19. Արտելի գործերը կառավարում է արտելի անդամների ընդհանուր ժողովը, իսկ ժողովների միջև ընկած ժամանակամիջոցում՝ ընդհանուր ժողովի ընտրած վարչությունը

20. Ընդհանուր ժողովն ալտելի կառավարման բարձրագույն որգանն է:

Ընդհանուր ժողովը՝

ա) ընտրում է արտելի նախագահ և արտելի վարչություն, ինչպես և արտելի վերստուղիչ հանձնաժողով, ընդ վորում վերստուղիչ հանձնաժողովը հաստատվում է խորհուրդների շրջանային գործադիր կոմիտեյի կողմից:

բ) կատարում է նոր անդամների ընդունելությունը և անդամների վտարումն արտելի կաղմից:

դ) Հաստատում է տարեկան արտադրական պլանը, մուտքի և յեւքի նախահաշիվը, շինարարութեան պլանը, արտադրանքի նորմաները և աշխատանքի զնահատումն աշխորերով:

դ) Հաստատում է մեքենատրակտորային կայանի հետ կնքվող պայմանագիրը:

ե) Հաստատում է վարչութեան տարեկան հաշիւետւութիւնը՝ վերստուգիչ հանձնաժողովի պարտադիր յեղրակացութեան հետ միասին, ինչպես և վարչութեան հաշիւետւութիւնները դյուզատնտեսական կարեւորագոյն կամ պրանիաների վերաբերմամբ:

զ) Հաստատում է զանազան Փոնդերի չափը և աշխորի համար տրվելիք մթերքի ու դրամի քանակը:

է) Հաստատում է արտելի ներքին կարգի կանոնները:

Կանոնադրութեան այս կետում թվարկված բոլոր հարցերի վերաբերմամբ արտելի վարչութեան ընդունած վորոշումներն

անվալեր են առանց ընդհանուր ժողովի հաստատման:

Ընդհանուր ժողովն արտելի անդամների ընդհանուր թվի առնվազն կեսը ներկա լինելու դեպքում որինական ե՛ բոլոր հարցերը լուծելու համար, բացի արտելի վարչութեան ու նախագահի ընտրութեան հարցից, արտելի կազմից վտարելու հարցից և զանազան Փոնդերի չափին վերաբերող հարցից, վորոնք վորոշելու համար անհրաժեշտ ե, վոր ընդհանուր ժողովում ներկա լինի անդամների ընդհանուր թվի առնվազն յերկու յերրորդ մասը:

Ընդհանուր ժողովը վորոշումներ ե ընդունում ձայների մեծամասնութեամբ՝ բաց բվեարկութեամբ:

21. Արտելի գործերը վարելու համար արտելի անդամների ընդհանուր ժողովը յերկու տարի ժամանակով ընտրում ե վարչութիւն 5-9 հոգի կազմով, նայած արտելի մեծութեանը:

Արտեւի վարչութիւնն արտելի դործա-
դէր որդանն եւ և արտելի անդամների
բնդհանուր ժողովի առաջ պատասխանատու
յե արտելի աշխատանքի համար և պետու-
թյան հանդեպ արտելի պարտավորութիւն-
ների կատարման համար:

22. Արտելի և նրա բրիգադների աշխա-
տանքի ամենորյա ղեկավարութեան, ինչպես
և վարչութեան վորոշումների կատարման
ամենորյա ստուգման համար արտելի ընդ-
հանուր ժողովն ընտրում եւ արտելի նախա-
պահ, վորը միևնույն ժամանակ հանդիսա-
նում եւ վարչութեան նախագահը:

Նախագահը պարտավոր եւ վարչութեան
նիստ դումարել ամսական առնվաղն յերկու
անգամ՝ ընթացիկ դործերը քննարկելու եւ
համապատասխան վորոշումներ ընդունելու
համար:

Վարչութիւնը նախագահին ուղեւոր հա-
մար վարչութեան անդամներից ընտրում եւ
նախագահի տեղակալ, նախագահի առաջա-
դրութեամբ:

Նախագահի տեղակալն իր ամբողջ աշ-
խատանքի մեջ յենթարկվում եւ նախագահի
ցուցումներին:

23. Անասնապահական Փերմաների բրի-
գադիրներին ու վարիչներին նշանակում եւ
արտելի վարչութիւնը՝ առնվաղն յերկու
տարի ժամանակով:

24. Հաշվապահութիւնը վարելու և
ուսյքի հաշվառումը կատարելու համար
վարչութիւնն արտելի անդամներից ընտ-
րում կամ վարձով հրավիրում եւ հաշվա-
պահ: Հաշվապահը վարում եւ հաշվապահու-
թիւնը և հաշվարկումը սահմանված ձեւ-
րով և ամբողջովին յենթարկվում եւ արտելի
վարչութեանն ու նրա նախագահին:

Հաշվապահին վոչ մի իրավունք չի տըր-
վում ինքնակամ տնօրինել արտելի միջոց-
ները, ալմաններ աւլ և ծախսել բնամթեր-
քի Փոնդերը: Այդ իրավունքները վերա-
պահվում են միմիայն արտելի վարչութեա-
նը և նախագահին: Արտելի ծախսի դրա-
մական փաստաթղթերն ստորագրում են,

բացի հաշվապահից, նաև արտելի նախա-
դահը կամ նրա տեղակալը:

25. Վերստուգիչ հանձնաժողովն ստու-
գում է վարչության անտեսական - Ֆինան-
սական ամբողջ գործունեությունը, ստու-
գում է, թե զբամի ու բնամթերքի մուտ-
քերն արդյոք սահմանված կարգով մուտք
արված են արտելում, արդյոք պահպան-
վել է միջոցները ծախսելու՝ կանոնադը-
րությամբ նախատեսված կարգը, բաշա-
բար հողատարությամբ պահպանվում է
արդյոք արտելի գույքը, չկա՞ն արդյոք
արտելի գույքի և զբամական միջոցների
հախշտակումներ ու վատնումներ, ինչպե՞ս
է կատարում արդյոք արտելն իր պարտա-
վորությունները պետության հանդեպ, ինչ-
պե՞ս է մշտում իր պարտքերը և ինչպե՞ս
է զանձում իր ստանալիքներն արտելի պար-
տույաններից:

Դրա հետ միասին վերստուգիչ հանձնա-
ժողովը մանրազնին ստուգում է արտելի
բոլոր հաշիվներն իր անդամների հետ,

յերեան է բերում թերահաշվի, աշխորերի
վոչ-ճիշտ դրանցման, աշխորերի հաշիվ-
ները ժամանակին չտեսնելու ամեն մի
դեպք և արտելի ու նրա անդամների շա-
հերի խախտման այլ դեպքեր:

Վերստուգիչ հանձնաժողովը վերստու-
գում է կատարում տարեկան Ա անգամ:
Վերստուգիչ հանձնաժողովը վարչության
կողմից ընդհանուր ժողովին ներկայացվող
տարեկան հաշվետվության առթիվ տալիս
է իր յեզրակացությունը, վորն ընդհանուր
ժողովը լսում է վարչության հաշվետվու-
թյունից անմիջապես հետո: Վերստուգման
արձանագրությունը հաստատվում է ընդ-
հանուր ժողովի կողմից:

Վերստուգիչ հանձնաժողովն իր գործու-
նեյության համար հաշիվտու յե արտելի
անդամների ընդհանուր ժողովի առաջ:

ԲՈՒՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Նպատակներն ու խնդիրները	5
2. Հողի մասին	7
3. Արտադրության միջոցների մասին	10
4. Արտելի և նրա վարչության գործունեյությունը	16
5. Անդամության մասին	22
6. Արտելի միջոցները	25
7. Աշխատանքի կազմակերպումը, վարձատրումն ու կարգապահությունը	31
8. Արտելի գործերի կառավարումը	41

Պատ. խմբագիր՝ Աշ. Ղազարյան
 Տեխ. խմբագիր՝ Լ. Ռեանյան
 Սրբագրիչ՝ Հ. Մանուկյան
 Կոնտրոլ սրբագրիչ՝ Յե. Տ-Մինասյան

Գլավրիտի լիազոր՝ Ա-3069. Հրատ. № 4542
 Պատվեր 226. Տիրաժ 20,000
 Թուղթ 62×94. Տպագր. 1½ մամ.
 Մեկ մամ. 15,360 նշան. Հեղինակ. 7/8 մամ.
 Հանձնված է արտադրության 7 մարտի
 1938 թ.
 Ստորագրված է տպագրության համար 11
 մարտի 1938 թ.

Գինը 25 Կ.

Գեոհրատի I տպարան, Յերեան. Լենինի 65

« Ազգային գրադարան

NL0204846

29.762

ԳԻՆԸ 25 Կ.

**Примерный устав
Сельскохозяйственной
артели**

Принятый вторым Всесоюзным съездом колхозников-ударников и утвержденный Советом Народных Комиссаров Союза ССР и Центральным Комитетом ВКП (б) 17 февраля 1937 г.

Гиз Арм. ССР. Ереван 1938 г.